

An abstract painting of a woman's face, rendered in a style reminiscent of Expressionism or Surrealism. The face is composed of various shades of grey, white, and pink, with dark, expressive brushstrokes defining the features. The background is a mix of dark, textured areas and vibrant, solid colors like red and blue. The overall effect is one of intense emotion and psychological depth.

Mlíkař

ANNA BURNSOVÁ

přeložila Ester Žantovská

Mlíkař
Anna Burnsová

Mlíkař

**ANNA
BURNSOVÁ**

přeložila Ester Žantovská

Tato kniha vychází s podporou Literature Ireland.

Edici angloamerických autorů řídí Petr Onufer

MILKMAN

Copyright © Anna Burns, 2018

Czech edition © Argo, 2020

Translation © Ester Žantovská, 2020

Afterword © Daniela Theinová, 2020

Cover art © Josef Bolf, 2020

ISBN 978-80-257-3307-3 (váz.)

ISBN 978-80-257-3368-4 (e-kniha)

Pro Katy Nicholsonovou, Clare Dimondovou
a Jamese Smithe

l.

V ten den, kdy mi Někdo McNěkdo zabořil pistoli do prsou a řek, že jsem kočka prašivá, a vyhrožoval, že mě zastřelí, v ten samý den zabili mlíkaře. Zastřelilo ho policejní komando a mně bylo fuk, že ho zastřelili. Některým lidem to ale fuk nebylo, mimo jiné těm, kteří mě, jak se říká, „znali akorát vod vidění“, a tak jsem se dostala do řečí, protože o mně začali šířit drby, nebo teda spíš můj první švagr s tím začal, že prý mám s tímhletem mlíkařem poměr, a že mi je osmnáct a jemu jednačtyřicet. Věděla jsem, kolik mu je, ne proto, že ho zastřelili a říkali to pak v televizi, ale proto, že už se o tom šušovalo dlouho, že místní drbny už pár měsíců před tím, než ho zastřelili, roznášely, že jednačtyřicet a osmnáct je nechutný, že rozdíl třiadvacet let je nechutnej, že je ženatej a že mi na lep neskočí, protože je tu spousta tichých, nenápadných lidí, co to všechno bedlivě sledují. Navíc se zdálo, že celý tenhle poměr s mlíkařem je moje chyba. Jenže já s mlíkařem žádný poměr neměla. Mlíkaře jsem neměla ráda a to, jak mě pronásledoval a snažil se něco si se mnou začít, mě děsilo a vyvádělo z míry. Ani prvního švagra jsem neměla ráda. Byl posedlý fantazírováním o sexuálním životě druhých. O mém sexuálním životě. Když jsem byla mladší, když mi bylo dvanáct, když naskočil jako náhradník, aby se nejstarší ségra vzpamatovala z dlouhodobýho vztahu s přítelem, co mu musela dát kopačky, protože ji podváděl, tak tehdy tenhle novej chlap tuhle ségru zbouchnul a hned potom se vzali. Od první chvíle, kdy mě uviděl, měl na mě oplzlý poznámky – o mý laskonce, o mý ohánce, o mým doupátku, o mý číče, o mý komůrce,

o mý rozšklebenosti, o mý hrmě – a používal slova, sexuálně zabarvený slova, kterým jsem nerozuměla. Věděl, že jim nerozumím, ale že toho vím dost, aby mi došlo, že jde o sex. Přesně to ho na tom uspokojovalo. Bylo mu pětatřicet. Dvanáct a pětatřicet. Taky třiadvacet let rozdíl.

Takže dělal tyhlety poznámky a měl pocit, že má na tyhlety poznámky právo, a já neříkala nic, protože jsem nevěděla, jak na toho člověka reagovat. Když byla v místnosti ségra, nechával si své komentáře pro sebe. Ale jakmile z místnosti odešla, jako kdyby v něm někdo otočil knoflíkem. Pozitivní bylo, že fyzicky jsem se ho nebála. Tehdy tam u nás bylo násilí hlavním měřítkem, kterým všichni posuzovali všechny ostatní, a já okamžitě vycítila, že on to v sobě nemá, že odtud vítr nevaně. I přesto mě ale svou predátorskou povahou vždycky úplně paralyzoval. Takže on byl prostě šmejd a ona chudák nechtěně těhotná a pořád zamilovaná do svého dlouhodobého chlapa, a pořád nemohla uvěřit, co jí dlouhodobě chlap udělal, a že mu nechybí, což mu opravdu nechyběla. Byl už jinde a s jinou. Toho chlapa, co byl teď s ní, vlastně nevnímala, staršího chlapa, co si ho vzala, ale byla ještě moc mladá a moc nešťastná a moc zamilovaná – jen teda ne do něj – než aby jim to mohlo klapat. Přestala jsem ji navštěvovat, přestože byla tak smutná, protože už jsem ty jeho výrazy a výmluvný grimasy nedokázala snášet. Šest let nato, zatímco se soustavně snažil prošmátrat se ke mně i k mým zbývajícím starším ségrám a my ho všechny tři – přímo, nepřímě, zdvořile i hrubě – posílaly do hajzlu, se zničehonic na scéně objevil mlíkař, rovněž nezvaný, ale mnohem děsivější a mnohem nebezpečnější.

Čí mlíkař to je, to jsem nevěděla. Náš mlíkař to nebyl. Myslím, že nebyl ničím. Nepřijímal objednávky. Nikdy s sebou neměl mlíko. Nikdy nikomu mlíko nedovez. A taky neřídil mlíkařskou dodávku. Namísto toho jezdil autem, různými auty, nablýskanými bouráky, i když on sám tedy nablýskaný rozhodně nebyl. Přesto jsem si mlíkaře i těch

aut všimla, teprve až když se v nich začal cpát přímo do mýho zornýho pole. Pak měl taky dodávku – malou, bílou, nevýraznou, pokaždý tak nějak jinou. Čas od času ho bylo vidět i za volantem týhle dodávky.

A tak se jednoho dne objevil v jednom ze svých aut, právě když jsem si za chůze četla *Ivanhoea*. Často jsem si za chůze četla. Nic špatnýho jsem na tom neviděla, ale stal se z toho další důkaz na seznamu důkazů proti mně. „Čtení za chůze“ rozhodně na seznam patřilo.

„Ty seš jedna z těch holek od tamtoho, že jo? Tvůj táta byl ten a ten, ne? Tví bráchové, tendle, tendle, tendle a tendle, hráli hurling, že jo? Naskoč si. Svezu tě.“

Znělo to nenuceně a dvířka u spolujezdce už se otvírala. Vytrhlo mě to ze čtení. Neslyšela jsem to auto přijíždět. A ani jsem ho, toho muže za volantem, nikdy předtím neviděla. Nakláněl se přes sedadlo spolujezdce a díval se na mě, s úsměvem a přátelsky, tak jakože laskavě. Ale tehdy, v osmnácti, už ve mně „s úsměvem, přátelsky a laskavě“ probouzelo zvýšenou ostražitost. Nešlo o to svezení. Lidi, co tady u nás měli auta, často zastavovali a nabízeli svezení těm, co mířili ze čtvrti nebo se do ní zase vraceli. Aut bylo tehdy málo a veřejnou dopravu kvůli obavám z bombových útoků a únosů periodicky pozastavovali. Nešlo ani o strach ze sexuální autoturistiky, nabírání šlapek rovnou z chodníku možná byla běžně uznávaná praktika, ale tady u nás to běžná praktika teda určitě nebyla. Já se s ní rozhodně nikdy předtím nesetkala. Svězt jsem ale každopádně nechtěla. Jakože obecně, nikdy. Chodila jsem ráda – chodila a četla, chodila a přemýšlela. A taky jakože konkrétně, v tomhle případě, jsem svězt nechtěla, protože jsem nechtěla nastoupit do auta s tímhle chlapem. Nevěděla jsem ale, jak to říct, jelikož se choval zdvořile a znal mou rodinu a uvedl správně veškerý data a znal všechny mužský členy mé rodiny a já se nemohla chovat nezdvořile, když on se choval zdvořile. Takže jsem na chvílku zaváhala, nebo spíš ztuhla, což nezdvořilý bylo. „Jdu pěšky,“ řekla jsem. „Čtu

si,“ a zdvihla jsem knihu, jako kdyby *Ivanhoe* to chození, tu nutnost chodit vysvětloval. „Můžeš si číst v autě,“ řekl, a jak jsem zareagovala na tohle, už si nepamatuju. Nakonec se zasmál a řekl: „Klídek. Nelam si s tím hlavu. Hezky si počti,“ a zabouchl dvířka a odjel.

Poprvý se stalo jenom tohle, nic víc – ale na drbárnu to stačilo i tak. Přišla mě navštívit nejstarší ségra, protože ji manžel, můj nyní jednačtyřicetiletý švagr, poslal, aby mě navštívila. Měla mě uvědomit a varovat. Řekla mi, že mě viděli, jak se bavím s tadytím chlapem.

„Jdi do hajzlu,“ řekla jsem. „Co to jako znamená, že mě viděli? Kdo mě jako viděl? Tvůj manžel?“

„Měla bys mě poslechnout,“ řekla. Ale já poslouchat nechtěla – kvůli němu a jeho dvojímu metru a kvůli tomu, že ona jeho i ten dvojí metr toleruje. Nevěděla jsem, že jí to dávám za vinu, že jí celou tu dobu dávám dlouhodobý poznámky jejího manžela za vinu. Taky jsem nevěděla, že jí dávám za vinu, že si ho vzala, když ho nemiluje, a když si ho může jen těžko vážit, protože musí vědět, protože jak by mohla nevědět, o všech těch jeho záletnických pokusech.

Nadále se pokoušela mi radit, jak se mám chovat, varovala mě, že si veskrze a velice škodím, že ze všech chlapů, se kterými bych si mohla začít... Ale to mi stačilo. Rozčílila jsem se a ještě si trochu sprostě zanáđávala, jelikož jsem věděla, že ona nemá ráda, když se sprostě nadává, a že je to jediný způsob, jak ji dostat z místnosti. Pak jsem na ni ještě z okna zakřičela, že jestli mi ten srab chce něco říct, ať přijde a řekne mi to sám. To byla chyba: projevit emoce, nechat se vidět a slyšet, jak projevují emoce, křičet z okna na celou ulici, nechat se strhnout do víru dění. Většinou jsem do týhle pasti nepadala. Jenže teď jsem měla vztek. Měla jsem strašný vztek – na ni, že je z ní poslušná ženuška, která vždycky udělá přesně to, co jí on řekne, a na něj, že na mě chce přehodit svou vlastní zavrženíhodnost. Už tehdy jsem cítila, jak ve mně narůstá paličatost – ať se sakra všichni staraj o sebe! Bohužel, kdykoliv to na mě takhle

přišlo, zachovala jsem se v podstatě zvráceně, odmítla si vzít ponaučení z poslední a zase, jako poslední, si nadělala do vlastního hnízda. Co se týče drbů o mně a o mlíkaři, ty jsem vypustila a ani se nad nimi nepozastavila. Lidi tady v okolí odjakživa vehementně strkali nos do cizích věcí. Klepy vždycky přišuměly a vyšuměly, přicházely, odcházely a přesouvaly se k dalšímu terči. Takže jsem milostnému románku s mlíkařem nevěnovala pozornost. Jenomže on se dostavil znovu – tentokrát po svých, zrovna když jsem běhala v parku, co jsou v něm dvě nádrže, horní a dolní.

Byla jsem sama a tentokrát jsem si nečetla, jelikož za běhu jsem si nečetla nikdy. A on se najednou vynořil, zase jakoby odnikud a zničehonic, a tentokrát se mnou sladil krok a už jsem ho měla po boku, kde nikdy předtím nebyl. Ve vteřině jsme běželi spolu a vypadalo to, jako bychom spolu běhali odjakživa, a mě to opět vyděsilo, jako ostatně každý setkání s tímhle chlapem, teda kromě toho posledního. Ze začátku neříkal nic a já nic říct nedokázala. Pak ale začal, jako kdyby navazoval na nějakou předchozí konverzaci, jako kdybychom takhle běžně navazovali na předchozí konverzace. Vyjadřoval se stručně a trochu s námahou, jak se pokoušel přizpůsobit mému běžeckému tempu, a tématem jeho monologu byla moje práce. Věděl, co dělám – kde pracuju, co tam dělám, v kterou dobu, který dny, a že se tam každý ráno dopravuju autobusem v osm dvacet, teda když ho zrovna nikdo neunese. Rovněž učinil prohlášení, že tímhle autobusem se nikdy nevracím zpátky. To byla pravda. Každý všední den, ať bylo, jak bylo, ať se střílelo, nebo vybuchovaly bomby, ať byl klid zbraní, nebo nepokoje, jsem radši chodila domů pěšky a četla si svou nejnovější knihu. Vždycky to byla kniha z devatenáctého století, jelikož knihy z dvacátého století jsem neměla ráda, jelikož jsem neměla ráda dvacátý století. Teď mám pocit, když si tak na to vzpomínám, že mlíkař věděl i tohle.

Takhle tedy mluvil, zatímco jsme běželi podél jednoho z břehů horní nádrže. V dolní části parku u dětského hřiště

byla ještě menší nádrž. Když se mnou ten chlap mluvil, díval se přímo před sebe, ani jednou se ke mně neotočil. Během onoho druhého setkání mi taky nepoložil jedinou otázku. Ani to nevypadalo, že by o nějakou odezvu stál. Ne že bych byla nějaký schopná. Pořád ještě jsem byla zaseklá na tom, kde se tam ten chlap vzal. A taky proč se chová, jako kdyby mě znal, jako kdybychom se znali, když se vůbec neznáme? Proč předpokládá, že mi nevadí, že běží vedle mě, když mi to, že běží vedle mě, vadí? Proč jsem se prostě nedokázala zastavit a říct tomu chlapovi, ať mě nechá na pokoji? Všechno tohle – tedy kromě toho, kde se tam ten chlap vzal – mě ale napadlo až později a tím později nemyslím o hodinu. Myslím tím později o dvacet let. Tehdy, v osmnácti, jsem uvažovala tak, jak jsem byla vychovaná, tedy v poněkud impulzivní společnosti, kde platí určitý základní pravidla – že když zrovna nejsi objektem fyzického násilí, když na tebe přímo nemíří ničící urážlivý verbální útoky, když si tě ani nikdo nedobírá posměvačným pohledem, pak se nic neděje, takže jak by to mohl být útok, když se nijak neprojevoval? V osmnácti jsem nechápala, ne doopravdy, že nátlak se může projevovat mnoha způsoby. Měla jsem pro něj vyvinutý smysl, intuici, odpor k určitým situacím a lidem, ale netušila jsem, že intuice a odpor se taky počítají, nevěděla jsem, že mám právo odmítnout, že nemusím každému a kdekomu dovolit, aby se ke mně přiblížil. Tehdy jsem mohla nanejvýš doufat, že si dotyčný nebo dotyčná pospíší a řekne to, co si myslí, že když řekne, bude to přátelský a laskavý, a pak že si půjde po svých; případně jsem mohla odejít já, zdvořile a rychle a při první příležitosti.

Při tomhle druhém setkání jsem už najisto věděla, že se mlíkařovi líbím, že to na mě nějak zkouší. Věděla jsem taky, že to, že se mu líbím, se mně nelíbí, a že k němu nic podobného necítím. Přímo ale mlíkař neřekl nic, čím by tuhle svou náklonnost rozvinul. Navíc se mě doposavad na nic nezeptal. Ani se mě nijak nedotknul. Taky se na mě

při tom druhým setkání zatím ani jednou nepodíval. Byl starší než já, o hodně starší, takže, nemohlo by to taky být tak, říkala jsem si, že to chápu špatně, že si ta situace stojí úplně jinak, než jak si ji představuju? Co se týče běhání, byli jsme na veřejném místě. Ve dne, na území dvou obrovských propojených parků, který v noci působily děsivě, i když to ve dne taky. Lidi si neradi připouštěli, že je to tu děsivý i za dne, protože chtěli mít aspoň jedno místo, kam se dá chodit. Nepatřilo mi to tu, takže si tam mohl běhat stejně, jako jsem si tam mohla běhat já, stejně jako si tam v sedmdesátkách mohly děcka chodit popíjet s pocitem, že na to mají právo, stejně jako si tam v osmdesátkách trochu starší děcka mohly bez výčitek čichat lepidlo, stejně jako si tam v devadesátkách ještě starší lidi chodili píchat heroin, stejně jako se sem teď chodí schovávat policie a fotit si odpůrce státu. A nejen odpůrce, ale taky známý i neznámý komplice odpůrců, což se právě v onu chvíli taky že stalo. Zřetelný „cvak“ se ozvalo, zrovna když jsme s mlíkařem probíhali kolem jednoho křoví, kolem kterého už jsem běžela mockrát a žádný „cvak“ jsem nikdy nezažnamenala. Věděla jsem, že tohle cvaknutí se týká mlíkaře a jeho zapojení a tím „zapojením“ myslím napojení a tím „napojením“ myslím aktivní vzpouru a „aktivní vzpourou“ myslím, že byl odpůrcovským nepřítelem státu skrze politický problémy, který jsme tady u nás měli. Takže teď budu mít nějakou složku a v ní budu mít nějakou fotku, jakožto komplic původně neznámý, ale teď už potvrzený a dobře známý. Mlíkař sám cvaknutí nijak nezmnínil, byť bylo jasné, že ho musel slyšet. Vyřešila jsem to tím, že jsem zrychlila tempo, abych už tenhle běh měla za sebou, a taky tím, že jsem dělala, že ani já jsem si cvaknutí nevšimla.

Jenže on tempo naopak zpomalil, zpomalil úplně, zpomalil tak, až už jsme jenom šli. Nebylo to proto, že by celkově nebyl v kondici, ale proto, že to nebyl běžec. Běhání ho nezajímalo. Celý to běhání po parku, kde jsem ho nikdy předtím běhat neviděla, vůbec a od začátku nebylo

o běhání. Celý to běhání, jak mi bylo jasné, bylo o mně. Naznačil, že to dělá kvůli změně tempa, že zpomaluje kvůli změně tempa, ale já věděla, jak taková změna tempa vypadá, a jako chůze za běhu teda určitě ne. To jsem ale říct nemohla, jelikož jsem přece nemohla být v lepší kondici než on, ani o vlastním tréninkovém režimu jsem toho nemohla vědět víc než on, protože tady měli muži a ženy svoje předurčenosti, a to by nikdy neprošlo. Tady šlo o mužský a ženský území. Šlo o to, co jako holka klukovi, jako ženská chlapovi, jako holka chlapovi říkat můžete, a co určitě – aspoň ne oficiálně, ne na veřejnosti a rozhodně ne často – říkat nesmíte. Šlo o to, že pro jistý dívky tu nebylo pochopení, teda když někdo usoudil, že se dost nepodřizují mužům, že neuznávají mužskou nadřazenost, nebo že zacházejí dokonce tak daleko, že mužům až téměř odporují, v zásadě prostě vzpurný ženský, opovážlivý to a příliš sebevědomý živočišný druh. Ale ne všichni kluci a chlapi byli takoví. Některý se tomu smáli a dotčený chlapi jim připadali směšný. Ty jsem měla ráda – a jakože kluk sem patřil taky. Smál se a říkal „To si děláš prču. Tak strašný to bejt nemůže, ne, nebo jo?“, když jsem mu povídala o klucích, který jsem znala a který se nenáviděli, ale svorně se dokázali rozběsnit nad výstředností Barbry Streisandové; o klucích, který dopálilo, že tu obludu v tom novém filmu zabije Sigourney Weaverová, když tu obludu v tom filmu nedokázal zabít žádný chlap; o klucích, který nasazovali na Kate Bushovou, že je moc šelmovitá, moc jako kočka, a na kočky, že jsou moc jako ženský, ale radši jsem vynechala, že se kočky válejí u vjezdů do čtvrti zabíjí a zohavený a v takovém množství, že už jich tam u nás moc nezbyvá. Pro jistotu jsem to zakončila Freddie Mercury, který se pořád ještě těšil obdivu, teda dokud se dalo popírat, že by případně mohl být teplouš, načež si jakože kluk musel položit konvičku na kávu – ze všech lidí, co jsem znala, měli konvičky na kávu jenom on a jeho kámoš šéfkuchař – sám se posadil a znovu se rozesmál.

Byl to už skoro rok můj ještě furt „jakože kluk“, se kterým jsem se scházela úterky večer, občas taky ve čtvrtek, většinu pátečních večerů až do soboty a všechny sobotní večery až do neděle. Občas to vypadalo jako regulérní chození. Jindy to nevypadalo jako chození vůbec. Pár lidí tam od něj nás vnímalo jako opravdický pár. Většina nás ale vnímala jako jeden z těch párů-nepárů, jako dvojici, která se sice možná schází pravidelně, ale která přesto přese všechno nevykazuje rysy něčeho, co by se dalo nazvat opravdickým vztahem, jak se patří. Mně by se opravdický vztah, jak se patří, býval líbil, stejně jako oficiální chození a jednou jsem to i jakože klukovi řekla, ale on řekl, že ne, že to není pravda, že jsem asi zapomněla, a tak mi to připomene. Řekl, že už jsme to jednou zkoušeli – že on bude můj stálý přítel a já jeho stálá přítelkyně, že se budeme scházet a plánovat a zdánlivě se posouvat, jak to tak v opravdických vztazích chodí, směrem k nějakému budoucímu cíli. Řekl, že jsem začala být divná. Řekl, že začal být divný taky, ale že ještě nikdy předtím neviděl, že bych měla z něčeho takový strach. Jak tak mluvil, něco z toho, o čem povídal, jsem si matně vybavila. Jiná moje část ale přemítala, jestli si to nevymýšlí. Řekl, že navrhl, kvůli tomu, co mezi náma je, ať už je to cokoli, že se rozejdeme, že už nebudeme stálý přítel a stálá přítelkyně, což byl v jeho očích stejně jen takový můj pokus „mluvit o svezích pocitech“, což vzhledem k tomu, jak mě vyvádělo z míry, když jsme to dělali, a vzhledem k tomu, že jsem o svých pocitech mluvila ještě míň, než on o těch svých, no tak vzhledem k tomu všemu jsem přece od začátku ničemu z toho stejně doopravdy nevěřila. A tak raději navrhl, že se vrátíme na území „jakože“, kde není jasný, jestli spolu chodíme, nebo ne. To jsme tedy udělali a já se prý uklidnila a on se taky uklidnil.

Pokud jde o to oficiálně vytyčený mužsko-ženský teritorium a to, co ženy říkat můžou a co nikdy říkat nesmí, no tak když mě mlíkař v běhu přibrzdil, zpomalil a pak zastavil docela, neřekla jsem nic. Nebyl neslušný, stejně